

KRONIEK VAN HET DORPSLEVEN

gedichten

Frans Hoppenbrouwers

Deze gedichtencyclus werd oorspronkelijk gepubliceerd in 'Kroniek van de Kempen XV, 1995'

Deel V. Rondom ambacht en beroep

1. De molenaar

*Hij vond gehoor bij stille watergoden
die hem bedienden met hun nat gevlei
dat toenam, afnam met het trouw getij,
dat sloot en beek al vele eeuwen boden.*

*Hij werkte steeds tweevoudig om den brode
al liet hij alles door het water doen
dat van de morgen tot de late noen
het klaaglied zong van levenden en doden.*

2. De bakker

*Ook hij werkt steeds in tweevoud om den brode,
wellicht zoals de mulder en de boer,
al weet de bakker zelf van maat en roer
en heeft hij méér nog goede smaak van node.*

*Als hij begint is het nog volop nacht,
de heksentijd van muizen en van uilen
en hij kan nooit eens vroeg en laat verruilen,
daar iedereen zijn brood op tijd verwacht.*

3. De smid

*Hij kon het ijzer nog met handen breken,
men zag hem bijna als een tovenaer
want hij kreeg naadloos dingen voor elkaar
waar anderen slechts hulpeloos naar keken.*

*Voor al des winters als het koud en guur
en zinloos was om naar het land te gaan
kon hij de boeren vaak versted doen staan
om wat hij deed met ijzer en met vuur.*

4. De timmerman

*Ik hoor nog steeds het eindeloze zagen,
een hoog en schrill, verwerpelijk gejang
en het geplof als weer een nieuwe plank
ter stapel viel: een ongerief van dagen.*

*Maar als hij eenmaal aan het bouwen ging
bleef ik als kind soms vele uren kijken
hoe snel een ijle ruimte in moest wijken
voor vakmanschap dat nog waardering ving.*

5. De metselaar

*Het fel getingel op een kale steen,
het ketsen van de harde, stalen truiifel,
het zuigend en mysterieus geschuifel,
van water, zand en specie, vier op één.*

*Het touwtje en de spijker om te sturen,
de malse specie op de naakte steen,
zo bakte hij zijn klampen vast aaneen,
zo bouwde hij ambachtelijke muren.*

6. De schilder

*Naar huisjesschilders was er niet veel vraag,
dat werd toch meer als ijdelheid gezien
en deur en raam voorzag men bovendien
zeer simpel zelf van de vereiste laag.*

*Toch was er nu en dan wel een gebouw
dat ijdelheid niet als verspilling zag.
Bij tijd en wijle hees men daar de vlag
met verve als de protserige pauw.*

7. De kruidenier

*Het was een vak van wikken en van wegen,
een onsje hier, een gram of zeven daar,
totdat hij met een zeer voldaan gebaar
het spul verpakte, traag maar zeer gedegen.*

*Hij was secuur en droeg al vroeg een bril
die hij bij grap en gril subtiel verzette,
want hij bleef altijd op de kleintjes letten,
al had hij tegen humor nog geen pil.*

8. De slachter

*Omdat hij dagelijks het leven nam,
nam hij het leven nogal ernstig op
en vele varkens kostte dat de kop:
hij zorgde dat hij aan zijn kwotum kwam.*

*Dat was zo'n tiental varkens, elke dag,
en dat kwam neer op onverantwoord beulen.
Om tien keer met zo'n vette klant te zeulen
was beestenwerk, hoewel geen mens dat zag.*

9. De klompenmaker

*Hij hoorde niet tot mijn intieme vrienden,
want ongewild deed hij me erg veel pijn:
een harenkel was regelrecht venijn,
dat slechts de pijnscheut en de weerzin diende.*

*Ik zag hem wel eens bezig in zijn hok
met raar gereedschap, onwaarschijnlijk krom,
om uit te hollen tot een gladde kom,
waar straks het bloed droop door mijn wollen sok.*

10. De boerenknecht

*Hij was de klusjesman van alle dagen
die altijd voor de zwaarste taken stond
en als hij één moment verpozing vond
kwam hem de jeugd om hulp en bijstand vragen.*

*Dan sneed hij fluitjes uit het wilgehout,
onthulde ook de diepere geheimen
van snoeken strikken en van sijsjes lijmen,
de vaste toeverlaat voor jong en oud.*

11. De boerenmeid

*Ze lachte vaak, de zon zat in haar wezen,
maar bovendien kon ze geweldig werken,
zoals dat slechts vergund is aan de sterken
die niets van ziek of zwak hebben te vrezen.*

*Ze schrobde en ze boende heel de dag
en kookte eten voor het gans gezin
en voor de kleinsten was ze haast een min,
die in haar plicht het licht der sterren zag.*

12. De fietsenmaker

*Hij had niet eens zo'n nieuwerwetse spullen,
toch sprak hij heel gewichtig van zijn vak
waarin de ziel van de vooruitgang stak,
al stond hij meestal hopeloos te prullen.*

*De bloem der jeugd kwam hier geregeld samen,
al pratend over spaak en spie en stang
en ze hanteerden sleutelmoer en tang
of ze met minder geen genoeg namen.*

13. De dakdekker

*Het stugge stro, zorgvuldig uitgelegd
en haaks geklopt tot een afdoende dak
zo weerden ze het tergend ongemak
van wind en nat, gezwegen of gezegd.*

*Ze werkten stil, gehaast maar ook terdege,
verstonden zich, verspilden weinig woorden,
alsof ze tot een ander ras behoorden,
het vrije gilde, zwervers langs Gods wegen.*

14. De voerman

*Hij zit de zomer doorgaans vrolijk uit,
de leidsels zomaar losjes in de hand,
omdat het paard wel weet van wal of kant
en huiswaarts wil zodra de dag zich sluit.*

*Maar in de winter als het oosten bijt,
loopt hij te morren naast de platte wagen,
dan hoor je hem tot hel en hemel klagen,
terwijl het paard het neusgat eens verwijdt.*

15. De schoenmaker

*Soms had hij zoveel spijkers in zijn mond,
terwijl hij toch geanimeerd bleef praten,
dat ik me afvroeg of het niet zou baten,
als hij daarop een ander middel vond.*

*Maar daar het goed ging, al mijn kinderjaren,
hij blijkbaar nooit een spijker binnen kreeg,
bracht het bij mij zóveel respect teweeg,
dat ik dit beeld voor altijd zal bewaren.*

8. De voetbalclub

*De voetbalclub, dat was geen tijdverdrijf,
maar blote ernst, gevecht van man tot man.
Men schopte raak en hakte in de pan
en redde vaak maar net het vege lijf.*

*Zo werden we bij tijden kampioen
en dronken bier en lalden door de nacht
van onverslaanbaar, ruim, met overmacht,
met als refrein: er is niks aan te doe..oe..oen.*

9. De rijvereniging

*Wat is er grootser dan zo'n ronde kont
van een geheel volgroeide Belze knol,
die meedingt naar de namen gul en vol
en borg staat voor het dreunen van de grond.*

*Nog grootser is een achttal van die bonken,
die winden latend naast elkander draven
en zo getuigen van de goede gaven
waarmee de boeren onbekommerd pronken.*

10. Het gilde

*De guld trekt op met vaandel en met trom,
het blinkend zilver en de hoed met veren:
het is vandaag weer tijd voor potverteren,
al moet men eerst nog gauw een straatje om.*

*Maar dan begint het lessen van de dorst
en weldra schuift men voor het eten aan.
Terwijl de een reeds aanvalt op een haan,
wijdt zich de ander aan een meter worst.*

Deel VII. Rondom vrijen en trouwen

1. Raden en gissen

*Er circuleerden meerdere verhalen,
de een zei dit, de ander meende dat,
maar niemand wist precies hoe het nou zat
en wazigheid laat zich niet goed vertalen...*

*Het had geen zin er thuis eens naar te vragen
en bovendien hoe moest je dat nou doen
zonder de normen van het bloot fatsoen
in alle onschuld botweg door te zagen...*

2. Kermismeidje

*Een kermismeidje was nog niet het ware,
maar meer een schuchter, allereerst begin
van handje geven en van tedere min,
omzichtig strelen door haar zachte haren.*

*En als het meezat kwam de eerste zoen
niet al te traag en zonder veel gezeur;
dan dreef er plots een zweem van rozegeur
door die gewijde zondagachternoen.*

3. Dansen

*De beste plaats voor opgelegde kansen,
waar heel de jeugd toen z'n gezicht liet zien,
waar het vanzelf gemengd was bovendien,
was wat men toen betitelde met "dansen".*

*Het rook er onbeschaamd naar mensenzweet,
er hing een sfeer van wachten en van wagen,
totdat je, na een avond hartejagen,
er toch een apetrots naar huis toe deed.*

4. Naar huis doen

*Dan fietste je eerst zwijgend naast elkaar,
niet zelden in de kille winterregen
en wachtend op een vaag "op hoop van zegen",
herkenbaar aan een onverhoeds gebaar.*

*Bijvoorbeeld dat haar licht het plots niet deed
en dat er iemand toch eens naar moest kijken.
Op zo'n moment liet je onhandig blijken
dat je niet zómaar zwoegend naast haar reed.*

5. Verkering

*En als je dan voor vast aan 't vrijen ging,
je beiden op het hart had ingezet,
dan was er steeds die ongeschreven wet,
die de genoegens in haar vangnet ving.*

*Zo bleef het bij wat voelen en wat kussen
en verder mocht de lust vooral niet gaan,
want dat kwam je op vuur en hel te staan;
daar zat de kerk weer met zijn vinger tussen.*

6. Vrijersavond

*De woensdag was de uitgelezen dag,
waarop de liefde weer tot leven kwam,
de vrijer zich kon wijden aan zijn vlam,
alsof hij haar een eeuwigheid niet zag.*

*Veroordeeld tot de huiselijke kring,
waar alles opviel, zelfs een stil gebaar,
bewaarde men de grote hartstocht maar,
zodat de vrijer smachtend huiswaarts ging.*

7. Afscheid

*De achterkeuken was het klein domein
waar men elkaar eens ongestoord kon kussen,
al kwam er keer op keer wel weer iets tussen,
daar er toevallig iemand dáár moest zijn.*

*Daar men, verliefd, graag aan elkander zit,
maar dan wel vrij, bij voorkeur onbespied,
waardeert men het te enen male niet,
als er één langs moet met de kolenkit.*

8. De roepen

*De roepen werden in de kerk gedaan
en heel het dorp was er getuige van
dat Annemieke trouwen ging met Jan,
maar zelden droeg men een beletsel aan.*

*Zo klonken dan, drie weken na elkaar,
hun namen luid en dreunend van de kansel,
waarna het stilaan tijd werd voor de kwansel,
het drinkgeld voor de jeugd, als strikt gebaar.*

9. De opdracht

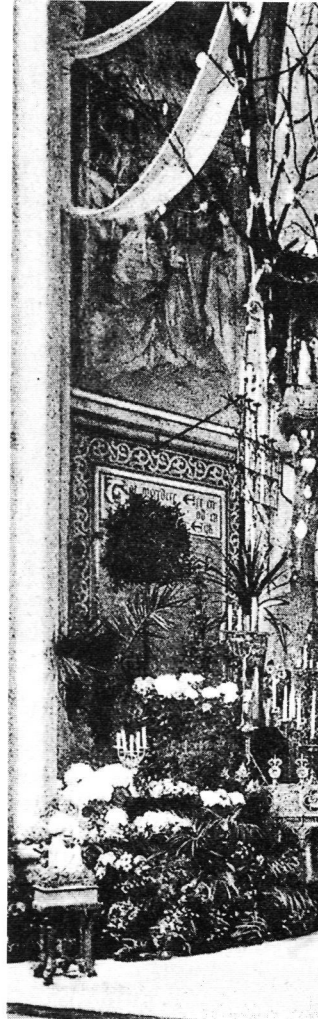
*De opdracht aan de reine moedermaagd,
een stil moment, ten diepste ingetogen,
is voor de bruid, het hoofdje licht gebogen,
het hoogtepunt, dat heel haar leven schraagt.*

*Ze gaat ontroerd, de handen nog gevouwen,
terug naar haar zopas benoemde man
die ze nu echt in zorgen vangen kan,
zoals dat hoort: de dienstbaarheid der vrouwen.*

10. De bruiloft

*Het was doorgaans een uitgelezen feest
op kosten van de ouders van de bruid,
die moeizaam spaarden, dikwijls duit na duit,
want ware traagheid streelt de gulle geest.*

*Het bier moest stromen en het eten glijden,
er werd gedanst, een schuin gezang gezongen,
er werd gelachen tot de ruiten sprongen,
want mager waren weldra weer de tijden...*

**Deel VIII.
Rondom ziekte,
ouderdom en dood**

1. Recht en wet

*Het ongeluk om ongedoopt te sterven
was voor een kind een niet te keren kwaad.
Het werd begraven als een onverlaat,
omdat het toch de hemel niet kon erven.*

*Het mocht niet rusten in gewijde grond
van de pastoor, de zegsman van de kerk.
Het had geen rechten en het kreeg geen zerk,
zodat het stil een roemloos einde vond.*

2. De hand van God

*Een ziekte zag men veelal nog als straf:
de hand van God was dan in het geding,
temeer als het om vreemde zaken ging,
die men maar liever meenam in het graf.*

*Dat gold met name ziekten van de geest,
maar ook mismaaktheid, schande in het groot,
zoals een hazelip, een bokkepoot,
als brandmerk van het sissend hellebeest.*

3. Tweeslachtig

*Tweeslachtig was het sterven van een kind:
de troosteloze ouders, aards verdriet,
de vreugde van de kerk, de hemel in 't verschiet,
zo tegenstrijdig en zo eensgezind.*

*Dat zwart en wit ging door het hele leven,
een mengeling van weten en geloven:
beleden werd de almacht van hierboven,
maar zwak en aards bleef al met al ons streven.*

4. Ouder worden

*De schaduw van het langzaam ouder worden
kwam nader als een onafwendbaar zeer
en daalde eerder in de mensen neer,
als rijshout dat al in de wis verdorde.*

*Een vrouw van vijftig droeg al zwarte kleren
en meestal zat ze met een mand op schoot
en schildte piepers, bakte soms nog brood
en dacht gelaten aan de komst des Heren.*

5. Ten eeuwige gerichte

*En 's morgens als ze trouw ter kerke gingen,
de oude vrouwen, schuivend door het duister,
herijkten ze de goddelijke luister
en telden vroom de schrale zegeningen.*

*Hun strakke, witte, winterkougezichten,
hun zacht geprevel in de kale banken,
hun nederig en onvermoeibaar danken,
was droog geklaag, ten eeuwige gerichte.*

6. De vracht

*Hij trok te voet voor even naar het veld
om nog een vrachtje groenvoer te gaan plukken,
al zag hij op tegen het alsmear bukken,
zijn hart was daar niet meer op ingesteld.*

*Toen ze hem vonden was het bijna nacht.
Zijn zoon schoof hem met eerbied op de kar,
maar ook het paard was zichtbaar in de war
en blikte schichtig naar die vreemde vracht.*

7. Broos

*De blauwe weerschijn op haar broze handen,
haar trage gang, van zorg naar luie stoel,
haar doffe ogen, leeg en zonder doel,
als brak ze reeds met alle aardse banden;*

*wat is er méér dan zorg en mededogen
en nu en dan een lief en simpel woord
als je het licht ziet van de laatste poort
en alle wensen reeds zijn afgewogen.*

8. Bediening

*Een scala van gebaren en gebeden
door de pastoor in het Latijn gezegd,
dat is de taal voor wie het loodje legt
en deel wordt van het paddernaakt verleden.*

*De kamer vult zich met meewarig licht
dat even voor het kleine raam blijft hangen
alsof het iets van eeuwigheid wil vangen,
ontdaan van kleur en soortelijk gewicht.*

9. Het sterven

*Het ongericht, welhaast onaardse kreunen,
het klauwen van haar handen in het laken,
alsof ze zoekt naar een vervagend baken,
waarop ze even zwaar en moe wil leunen.*

*Zo breekbaar is de mens in stervensnood,
dat anderen daar maar het best bij zwijgen,
zodat het einde zijn bekomst kan krijgen:
barmhartig is per slot alleen de dood.*

10. Het sterfhuis

*Verscholen achter oude lindebomen
ligt kleumend het zo ingetogen huis,
beluistert huiverig het doodsgeruis,
dat spreekt van gaan en nimmer wederkomen.*

*Als kind ben ik zorgvuldig weggebleven
van elke woning waar de dood in zat,
zo vreesde ik het nieuw te graven gat,
dat eerbewijs aan het verdane leven.*

11. Het aanzeggen

*Des avonds werd het sterven aangezegd,
door jonge mannen, stug en wat verlegen,
die overal de volle aandacht kregen,
want aan de dood wordt nauw het oor gelegd.*

*Gehaast en schichtig deden ze de tocht
door heel de bidbuurt, eeuwen reeds bepaald,
opdat men weet waar men erbarmen haalt,
als dodenzang het huis weer eens bezocht.*

12. Het waken

*De slierten rook gaan naar de zoldering
want eindeloos verslinden ze sigaren
om iets van durf en mankracht te vergaren,
zo oog in oog met dood en sterveling.*

*De fles genever binnen handbereik
en pratend over alledaagse dingen
verjagen ze de zwarte heksenkringen
die dood en rook verbeelden rond het lijk.*

13. De rozenkrans

*De rozenkrans werd in de kerk gebeden,
een eindeloos gemurmel en geprevel
tot het bewustzijn wegzank in een nevel
van dode woorden met de tong beleden.*

*Men was een uur als goegemeente samen,
bewijs van zorg en aandacht voor de dode,
al had die dat misschien niet meer van node,
zo onherroepelijk voorbij het amen.*

14. De lijkmis

*Het requiem als smeekgebed gezongen
met nadruk op het magische aeternam,
dat uit de verte van de eeuwen kwam
maar toekomst schiep in goddelijke sprongen.*

*Het dies irae, zang van straf en wrake,
in paradysum, dat het kwaad moet keren,
de zekerheid dat niets meer kan bezeren
en dat de dood ten hemel zal geraken.*

15. De begrafenis

*De priester zwijgt, de kist wordt neergelaten
en ieder voelt de kracht van dit moment,
als grootheidswaan de macht heeft van een cent,
want telbaar zijn de kosten en de baten.*

*Zo gelden hier de doodgewone wetten
van sterven en in eer en deugd vergaan,
van reiken naar de keerzij van de maan,
van puntjes, bevend op de i te zetten.*

